

ПРОУЧВАНЕ ПОДГОТОВКАТА НА СТУДЕНТИ, БЪДЕЩИ СПОРТНИ ПЕДАГОЗИ

Янко Руменов

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Резюме. В настоящия доклад представяме извадка от изследване, пряко свързано с подготовката на студенти, бъдещи спортни педагози. Използваният метод на изследване е анкетно проучване, съдържащо 16 въпроса. Контингентът на изследване са студенти, обучаващи се в IV курс или вече завършили обучението си за учители по физическо възпитание и спорт в университети на територията на страната. Засегнатите теми са конкретно свързани с теоретичната и практическата готовност, познаване на учебното съдържание, изготвяне на план-конспекти и изнасяне на уроци. Като част от резултат от изследването установихме, че бъдещите спортни педагози изпитват трудности да разработват план-конспекти и да изнасят уроци за определени видове спорт.

Ключови думи: практическа подготовка; студенти спортни педагози; учебно съдържание; план-конспекти; уроци по физическо възпитание и спорт

Увод

Физическото възпитание и спорт е единственият учебен предмет, който се отличава от всички останали с това, че насочеността му е към правилно физическо развитие на учащите, като се стреми да се достигне физическа съвършеност в една уникална среда и дейност.

В своето изследване Д. Томова, Св. Димитрова и Ел. Николова констатира, че ефективността на обучението по физическо възпитание зависи не само от подбора на средствата, методите и подходите от преподавателя, но и от постановката на обучението. Според тях именно тя определя равнището на интелектуализация и личностната активност на обучаваните, характера и насоката на тяхното познание, мотивираността и личностната ангажираност при овладяване на учебното съдържание, а впоследствие и при неговото прилагане в живота. В този смисъл се посочва, че знанията в процеса по физическо възпитание трябва да имат не само информационен, но и оперативен и личностен характер (Tomova, Dimitrova, Nikolova 2010).

Ето защо студентите бъдещи учители трябва да притежават богата спортна култура и знания, свързани с хигиенния режим на учениците, правилното хранене и възстановяването, вредните навици и пороци, олимпизъм и олимпийско образование и др., които успешно да преподават на своите ученици с цел изграждане на богата обща спортна култура и физическо развитие.

В своя научен труд Борисов споделя, че „учителите по физическо възпитание и спорт е подготвеният кадър, който е в състояние да реализира познавателно-двигателна дейност с деца и ученици във всички възрасти, във всички видове подготовка и във всички форми на организация на занимания с физически упражнения и спорт“ (Borisov 2017, p. 142). В тази връзка, ефективният учебен процес до голяма степен зависи от това каква професионална подготовка и умения за работа притежават педагогическите специалисти (Mileva 2018).

В голяма част от университетите, обучаващи спортни педагози, практическата подготовка преминава през семестрите в триетапно и надграждащо обучение с една основна цел – подготовка за самостоятелна професионална педагогическа дейност и опит. Първият етап, през който преминават студентите, е хоспетирането, което се явява преки наблюдения на уроци, изнасяни от учителя. То служи за осъществяване на връзката между теоретичната и практическата подготовка на студентите. При текущата педагогическа практика студентите за първи път се сблъскват с реалното преподаване в училище, като изнасят уроци и наблюдават такива изнесени от свои колеги във всеки един етап на обучение. Триетапната практическа подготовка приключва със стажантската практика (преддипломна педагогическа практика), служеща да придаде на студентите бъдещи учители увереност, самостоятелност и опит в условията на училищните институции.

Със своя най-голям хорариум, различен за университетите на територията на страната (средно около 120 учебни часа), преддипломната (стажантска) практика, освен че се явява като последен, завършващ етап от практическата педагогическа подготовка на студентите, е и най-съществената и важна дисциплина, изправяща бъдещите спортни педагози пред възможността самостоятелно да преподават в училище. От триетапното практическо обучение можем да я определим като най-конкретизиращ, определящ и оценяващ практическата подготвеност на бъдещите спортни педагози. Също така, бъдещите спортни педагози могат да формират и постепенно да изградят поведенчески модел на работа. Като цяло, преддипломната педагогическа (стажантска) практика може да бъде използвана като основно средство за овладяване на професионално-педагогически умения, натрупване на опит и възможност за развитие на педагогическото мислене, предварителното планиране и преиграване на дадени ситуации и прилагане на теоретичните знания в реална практическа среда.

Анализирайки педагогическата практика на студентите, бъдещи учители по физическо възпитание и спорт в училищните институции, можем да я определим като неотменен и един от най-важните и стойностни компоненти от обучението, конкретизираща ясна цел – подобряване практическата подготовка на студентите и осъществяване на връзката с реалната им работна среда.

Практическото обучение на студентите в такава среда е изключително важно за успешното им реализиране на пазара на труда. Това, изглежда, е основният фактор за прехвърляне на теоретичните знания в практическите умения, насочени към оптимално планиране и провеждане на урока по физическо възпитание и спорт (Kinov, Dokova 2018, p. 29).

Акцентът в обучението не трябва да се съсредоточава само върху практическата подготовка, но и върху образователния елемент, личностни и психологични качества, като комбинацията би се оказала предпоставка за успешно и спортно-технически правилно овладяване на двигателните умения.

Цел и задачи на изследването

Взимайки предвид хорариумите на задължителната учебна дисциплина „Текуща педагогическа практика“, минималният брой на изнесени уроци от студенти в група, както и техните придобити знания, умения и компетенции за преподаване, разработихме анкетна карта и осъществихме анкетно проучване. **Целта** е да се установят основните затруднения, с които се сблъскват студентите, да се проверят отношението и подготовеността им към задължителната учебна дисциплина „Текуща педагогическа практика“, подготовката и нагласата за изнасянето на уроци.

За постигането на така формулираната цел е необходимо решаването на следните основни **задачи**.

1. Да се проучат и анализират литературни източници, пряко касаещи подготовеността на студентите, бъдещи спортни специалисти.

2. Да се разработят конкретни въпроси относно теоретичната и практическата им подготовка.

3. Да се проведе анкетно проучване и да се анализират получените резултати.

За реализирането на изследването и заложените задачи използвахме следните **методи**:

– теоретичен анализ и синтез-анализ на научната и методико-приложната спортно-педагогическа литература;

– анкетно проучване – въпросите, които зададохме, бяха 16 на брой, от отворен и затворен тип, конкретно свързани с практическата подготовеност на студентите, бъдещи учители по физическо възпитание и спорт. На някои от въпросите можеше да се посочва повече от един отговор, като при тях процентът на отговорилите надвиши 100%.

– процентен анализ на получените резултати.

Контингент на изследване

Изследвани са 161 студенти, обучаващи се в 4 курс или вече завършили обучението си за учители по физическо възпитание и спорт в университети на територията на страната. От тях 108 са мъже и 53 жени. Средната възраст на изследваните студенти е 25,7 години.

Резултати и анализ

Усвоените и осъзнати теоретични знания са предпоставка за по-лесно преподаване на учебния материал в уроците, изнесени от студентите. С такава насоченост бе и въпросът, който зададохме на респондентите: „Притежавате ли необходимите теоретични знания за преподаване на уроци по „Физическо възпитание и спорт?““. От процентния анализ, представен на таблица 1, става видно, че малко над половината от изследваните лица смятат, че теоретично са напълно подготвени и че този аспект няма да ги затрудни в преподаването. Могат точно и ясно да обясняват и описват упражненията от заложените задачи в урока, така че учениците да разберат и осмислят тяхното спортно-техническо изпълнение. Не така стоят нещата обаче за 30,5% от изследваните студенти, които са заявили, че изпитват трудности и имат съществени пропуски, като това ги е подтикнало да посочат, че не са напълно подготвени и не притежават съответните знания за описване и преподаване на някои упражнения от задължителните области. С цел по-детайлно анализиране на усвоените знания на изследваните студенти предоставените възможни отговори бяха раздробени по задължителни области и спортове. Най-добре теоретично подготвени с 43,7% са при спортната игра волейбол, която в предишни наши изследвания се явява и най-предпочитана в гимназиалния етап на обучение. Следват баскетболът с 35,9% и футболът – 31,0%. От задължителната област „Спортни игри“ най-неподготвени теоретично са при спорта хандбал (14,3%), като отново при предишни наши изследвания този спорт все по рядко се практикува в училище, а вина за това имат както учителите, така и учениците. Достатъчен набор от знания за задължителна област „Лека атлетика“ притежават 21,4%, което е предпоставка тази област да се пренебрегва поради несигурност на бъдещите студенти спортни педагози в преподаването ѝ. Изградените знания при задължителната област „Гимнастика“ на изследваните студенти също са с доста нисък процент (15,8%). Поглеждайки задължителния хорариум в учебните планове на университетите, установяваме, че при някои от тях заложените часове за обучението по гимнастика и лека атлетика са повече от заложените за обучение по някои от спортните игри. Този факт показва, че незадоволителните знания може би се дължат на липсата на мотивация и интерес за изучаване на съответните дисциплини. А ако се върнем назад във времето, ще установим, че спортовете лека атлетика и гимнастика са били застъпени и реализирани във всяко училище, достигайки период на

възход на страната ни в тези два спорта на олимпийски игри, световни и европейски първенства. Може би отново е настъпило време традиционните за България спортове да възвърнат практикуването и интереса си на територията на училищния двор и зала.

Таблица 1. Теоретична подготовка за преподаване

Притежавате ли необходимите теоретични знания за преподаване на уроци по „Физическо възпитание и спорт“?	%
не съм напълно подготвен	30,5
само за задължителна област „Лека атлетика“	21,4
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт футбол)	31,0
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт баскетбол)	35,9
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт волейбол)	43,7
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт хандбал)	14,3
само за задължителна област „Гимнастика“	15,8
да, напълно подготвен съм	51,3

На таблица 2 са представени процентното съотношение на отговорите на въпроса, свързан с практическите умения на бъдещите спортни педагози, и до каква степен са ги усвоили, за да ги преподават на учениците. 44,1% са напълно подготвени за всяка една дисциплина и спорт. Те са изцяло уверени, че спортните умения, които са натрупали в университетите, са добра и здрава основа, служеща им да научат бъдещите си ученици на основните спортно-технически елементи, заложиени в учебното съдържание. Останалите малко над половината от изследваните студенти не са напълно подготвени, като са посочили пропуски по някой вид спорт. Както и при теоретичните познания,

Таблица 2. Практическа подготовка за преподаване

Притежавате ли необходимите практически умения за преподаване на уроци по „Физическо възпитание и спорт“?	%
не съм напълно подготвен	24,6
само за задължителна област „Лека атлетика“	23,2
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт футбол)	45,5
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт баскетбол)	51,3
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт волейбол)	59,0
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт хандбал)	16,8
само за задължителна област „Гимнастика“	19,0
да, напълно подготвен съм	44,1

така и за овладените практически умения с най-нисък процент на умения за преподаване е спортната игра хандбал (16,8%), задължителните области гимнастика (19,0%) и лека атлетика – 23,2%. Липсата на част от предвидените умения за спортовете и спортните дисциплини поражда страх, некомпетентност и неподготвеност у студентите за по-нататъшното им преподаване в следването си в университета и след време като реализирали се учители. Малка част от тях през годините успяват да наваксат пропуснатото с цел да подобрят уязвимите страни в преподаването си.

Всеки себеуважаващ се учител трябва добре да познава учебното съдържание и учебните програми. В тях са описани компетентностите като очаквани резултати от обучението за всяка една област. В тази връзка, ако е необходимо студентите бъдещи учители сами да определят темата и задачите на урока, който ще изнасят, е задължително да се съобразят със заложеното за изучаване учебно съдържание в учебните програми за съответния клас. В този контекст бе и следващият въпрос, визуализиран на таблица 3, а именно: „Запознати ли сте с учебните програми и учебното съдържание по „Физическо възпитание и спорт“?“. Половината от изследваните студенти са отговорили, че са напълно запознати в кой клас какво изучават учениците. Също така са наясно с очакваните резултати и предвидени компетенции за края на всеки един етап на обучение. Тук обаче трябва да обърнем внимание на високия процент (43,2) от студенти, които са посочили, че не са изцяло запознати и имат пропуски относно учебното съдържание и програми. Тези пропуски биха затруднили студентите при изготвянето на план-конспекти, при планиването на упражнения и игри, при усвояването на конкретни дисциплини в съответния клас. Това би довело и до неточности в обучението при някои от спортно-техническите елементи при спортните игри, като някои от тях биха могли да се изучават по-рано или късно от предвиденото в учебните програми. Ето защо е задъл-

Таблица 3. Запознатост с учебното съдържание и програми

Запознати ли сте с учебните програми и учебното съдържание по „Физическо възпитание и спорт“?	%
да, напълно съм запознат	49,0
само за задължителна област „Лека атлетика“	15,7
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт футбол)	22,7
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт баскетбол)	27,4
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт волейбол)	34,6
само за задължителна област „Спортни игри“ (спорт хандбал)	10,1
само за задължителна област „Гимнастика“	11,5
не, не съм запознат и имам пропуски	43,2

жително бъдещите спортни педагози да са запознати с учебното съдържание и стриктно да го следват с цел обучението да се осъществява последователно и надграждащо след всеки клас. Някои от изследваните студенти са посочили, че са запознати конкретно за някои спортове от задължителните области. Като най-добре познават учебното съдържание и програми за волейбол (34,6), баскетбол (27,4) и футбол (22,7).

Едно от предизвикателствата на студентите бъдещи учители е липсата на опит при изнасянето на уроци пред учениците. Появата на несигурност в тях се влияе от няколко фактора, като най-съществен се явява предварителната подготовка за урока. Голяма част от тях дори и след приключването на текущата педагогическа практика усещат тази несигурност и неподготвеност да се справят сами с преподаването на учебния материал. В тази насока е и следващият въпрос, свързан с броя уроци, изнесени в рамките на задължителната учебна дисциплина „Текуща педагогическа практика“. Анализирахме получените отговори и изведохме среден брой на изнесените уроци от изследваните студенти, който е 7,5 урока. Във всички университети в страната, обучаващи студенти за спортни педагози, текущата педагогическа практика е застъпена в три семестъра, като се преподават уроци в трите етапа на обучение, тоест разделяйки на 3 тези 7,5 урока, се получава приблизително по 2,5 изнесени урока в етап на обучение. Това показва, че студентите не изнасят уроци във всеки един клас от етапите на обучение. В този контекст споделяме, че е необходимо да се намерят алтернативи за по-голям брой изнесени уроци в рамките на текущата педагогическа практика. Уроците да са с различна тематика, по възможност и за трите задължителни области.

Като начинаещи и тепърва сблъскващи се с преподаването, е съвсем нормално студентите да допускат грешки в уроците. Точно с това бе свързан следващият въпрос, като анализирайки свободните отговори на изследваните студенти, групирахме грешките, които според тях допускат:

- не се спазва предварителният изготвен план-конспект;
- не са много ясни и точни указанията;
- не успяват да преценят времето и понякога предозират или намаляват дозировката на упражненията, без да се е получил желанието ефект от тях;
- ниска плътност на урока, породена от излишно губене на време;
- грешки от терминологично естество;
- несигурност, изразена в тих и неспокоен говор;
- методически и организационни;
- не успяват да мотивират учениците;
- неточно обясняване и показване на упражненията;
- грешки при престрояванията за следващото упражнение.

При първите изнасяния на уроци допуснатите грешки са повече на брой, породени от притеснение, незнание и др. Преподавателят, учителят, заедно

със студентите анализират урока и грешките с цел в бъдеще да не бъдат допуснати. С всеки изминал изнесен урок грешките намаляват, заявяват в отговора на въпроса част от изследваните студенти.

Според резултатите от зададения въпрос, представен на таблица 4 – „В кой етап на обучение в училище за Вас е по-трудно да изнасяте уроци?“, студентите са посочили два етапа с почти равен брой проценти: начален с 26,7% и гимназиален с 27,3%. Това са етапите, при които те изпитват повече трудности в сравнение с прогимназиалния етап (14,3%), който се оказва най-лесен за преподаване според изследваните студенти. Така получените резултати може би се дължат на факта, че в началния етап студентите изнасят първите си уроци, като все още не са придобили опит, не са преодолели страха и несигурността в своите възможности. А трудността при изнасянето на уроци в гимназиалния етап може би се дължи на факта, че там по-трудно се мотивират учениците за участие в урока и изпълнение на поставените задачи. Всяка една допусната грешка от студентите може да бъде „жестоко наказана“ от учениците. 31,7% пък не изпитват никакви затруднения при изнасянето на уроци, като се справят еднакво добре във всеки един етап на обучение.

Таблица 4. Трудност при изнасяне на уроци

В кой етап на обучение в училище за Вас е по-трудно да изнасяте уроци?	%
начален етап	26,7
прогимназиален етап	14,3
гимназиален етап	27,3
не изпитвам затруднения	31,7

При учебната дисциплина „Текуща педагогическа практика“ винаги студентът, провеждащ урок, бива наблюдаван от свои колеги, които следят за допуснати грешки и добри впечатления, които ще споделят след края на урока по време на дискусията и анализа. В тази насока бе и следващият въпрос, свързан с воденето на записки при изнасянето и наблюдаването на уроци от колеги. Както гласеше една поговорка: „Глупавият помни, умният си записва“, 34,2% от изследваните студенти стриктно си записват добрите и лошите впечатления от урока с цел да бъдат дискутирани и отстранени и да не бъдат допускани при следващите изнасяния на уроци. За 24,2% воденето на записки не е от голямо значение, като студентите може пак да са концентрирани в протичането на урока, но без да записват моментите, които са се открили пред техните очи. Най-висок процент (41,6) са посочили, че водят записки нередовно и не на всеки урок (виж резултатите на таблица 5). Това negliжиране на част от студентите по време на протичането на урока (които са заети да

си приказват или „ровят“ в телефоните си) и нередовното водене на записки, продиктувани от това, което наблюдават, би довело до неучастие в анализиранията на грешките в урока, а от там и до допускането на идентични такива в изнасяне на уроци в бъдеще.

Таблица 5. Водене на записки при изнасянето на уроци

Водите ли си записки при изнасянето на уроци от Ваши колеги?	%
да	34,2
не	24,2
понякога	41,6

Както знаем, урокът по физическо възпитание и спорт условно се състои от три части: подготвителна, основна и заключителна. В този контекст бе и следващият зададен въпрос, свързан с изпитани затруднения при провеждането на уроци. Процентните отговори са представени на таблица 6, от която е видно че, като най-съществена и реализираща задачите на урока, основната част затруднява 59,0% от изследваните студенти. Тя е и с най-голяма продължителност, в нея се усвояват двигателните умения и се развиват двигателните качества. Всичко това затруднява студентите, които и допускат най-много грешки точно в тази част. 21,1% се затрудняват най-много при провеждането на подготвителната част и 19,9% – при заключителната. Много от изследваните студенти заявяват, че провеждат тези части еднотипно, като следват и залагат едни и същи упражнения. За подготвителната част обаче е важно да бъде с такава насоченост, с каквата е и темата и задачите на урока. Не е удачно и приемливо една и съща подготвителна част с едни и същи упражнения да се прилага както за урок с волейболна насоченост, така и за урок с баскетболна, лекоатлетическа или футболна насоченост. Като времетраене заключителната част е най-кратка (от 3 до 5 минути) и е изненадващо, че близо 20% са заявили, че изпитват затруднения при нейното преподаване.

Таблица 6. Затруднения при трите части на урока

Коя част при провеждането на урока Ви затруднява най-много?	%
подготвителна част	21,1
основна част	59,0
заключителна част	19,9

Особено за студенти, които изготвят и изнасят едни от първите си план-конспекти, или за тези, които не са усвоили изцяло теорията и имат образователни пропуски, написването на план-конспект се явява сложна и трудоемка

задача. Следващият въпрос, визуализиран на таблица 7, има за цел да получи информация с помощта на какви средства студентите изготвят план-конспект на уроците, които преподават. 62,1% от изследваните студенти са посочили, че подпомагат своите знания при изготвянето на план-конспект с методически ръководства, свързани с тематичната насоченост на урока. Един бъдещ учител или вече реализирал се е препоръчително да притежава собствена малка библиотечка с ръководства по различни видове спорт. Те биха му помагали всеки път, когато изпита някакви затруднения относно организирането, реализирането или подхода и използваните методи и средства за дадено упражнение или игра. Твърде често обаче студентите „взимат назаем“ план-конспекти от свои колеги или от някои от по-горен курс. Този вариант са посочили 37,7% от изследваните студенти, като според нас този метод на изготвяне на план-конспекти е изключително неподходящ и некоректен, довеждащ до застой или занижаване на знанията, практическата подготовката и уменията им за планиране на урок. 35,2% пък са посочили, че използват информация от интернет сайтове, в които са споделени готови план-конспекти. По този начин студентите не полагат усилия, а използват нечий чужд научен труд. Процентът на заявите студенти, че сами изготвят план-конспектите си, е 26,0. Те са натрупали завидна теоретична и практическа подготовка, позволяваща им сами да планират уроците си.

Таблица 7. Използвани средства за изготвяне на план-конспекти

С помощта на какви средства изготвяте план-конспект на уроците, които преподавате?	%
методически ръководства, свързани с темата на урока	62,1
колега от моя или от по-горен курс	37,7
интернет сайтове и информация	35,2
сам си го изготвям	26,0

Най-трудна за написване от студентите при изготвянето на план-конспекти се оказва графа организационно-методически указания, където те написват какво ли не, но не и конкретни методически указания, като акценти при обучението, възможни допускани грешки, различни видове принципи и методи. В тази връзка, зададохме въпрос, целящ да установим какъв процент от изследваните студенти посочват подходящите и правилни методи на възпитание, обучение, организация и за развиване на двигателни качества в изготвените план-конспекти. Над половината (55,9%) са отговорили положително (виж процентното съотношение между отговорите на таблица 8), като според тях те посочват правилните методи, които използват при упражненията или игрите, които са планирали. 25,5% също посочват различни видове методи, които според тях използват при планирането на урока, но често ги бъркат.

Грешната им преценка за подходящите и правилни методи явно е породена от пропуски по основни дисциплини, изграждащи теоретичната подготовка. 18,6% пък директно заявяват, че не посочват правилните и подходящи методи, тъй като имат пропуски. Знаейки какво са методите на физическото възпитание, а именно „начините за усвояване на физическите упражнения, както и пътищата за постигане на определен резултат“ (Rusev 2000, р. 226), ни навежда към мисълта, че след всяко заложено упражнение или игра в графа съдържание в план-конспекта е редно в отсрещната графа – организационно-методически указания, да се записват и подходящите методи. Тоест всяко упражнение или игра се реализира с помощта на различни видове методи. Да, но много често студентите изпускат или посочват грешни методи, което води до грешен или неподходящ начин на усвояване на предвидените упражнения, а от там – и до непостигане на определен двигателен резултат.

Таблица 8. Използвани методи при изготвяне на план-конспекти

Посочвате ли подходящите и правилни методи на възпитание, обучение, организация и за развиване на двигателни качества в изготвените от Вас план-конспекти?	%
не, имам пропуски	18,6
да, но често ги бъркам	25,5
да	55,9

По лични наблюдения, някои от студентите се затрудняват повече, други по-малко при изнасянето на уроци. Целта на следващия въпрос бе изследваните студенти да посочат конкретно какво ги затруднява най-много при изнасянето на урок. Възможните отговори и процентното съотношение са представени на таблица 9. За тях това е мотивацията на учениците за участие в урок (41,9%). Редно е, на първо време, да търсим вината у себе си защо учениците са с понижена мотивация към уроците по физическо възпитание и спорт. Тази липса на мотивация у учениците понякога може да бъде породена от стила и подхода на работа на учителите, от това по какъв начин и с какви методи и средства преподава, проявява ли загриженост и заинтересованост към двигателната култура на учениците, полага ли усилия за обогатяване на тяхното физическо развитие и възпитава ли у тях нравствени добродетели и личностни качества. В процентно отношение на второ място изследваните студенти са посочили, че изпитват затруднения, свързани с контрола върху учениците (34,7). Учениците усещат при кой учител могат да се държат по-свободно. Задачата на бъдещите учители е още от първия ден да не допускат такова отношение към себе си и учебния процес, като това би допринесло в урока да не настъпва хаос и да протича нормално и с висока моторна плътност. 24,5% са

заявили, че затрудненията, които изпитват по време на провеждане на урок, са породени от липса на знания и практически умения. Единственият начин да се справят с този проблем, е да си припомнят и надградят своите теоретични и двигателни компетенции, за да се чувстват по-спокойни и уверени в това, което показват и преподават на учениците. Част от тях не вярват в своите възможности, като им липсва увереност и авторитет пред учениците (21,4%), както и доза самочувствие (10,0%). Тези качества се изграждат постепенно с положени усилия във всеки изминал урок. Макар че процентът е нисък (11,8), има и студенти, които са посочили, че нищо не ги затруднява и са напълно готови да се „гмурнат“ в преподавателската дейност. Всякакъв вид затруднения могат да се преодолеят само ако бъдещите учители изпитват желание и отдаденост към това, което правят.

Таблица 9. Затруднения при изнасяне на урок

Какво Ви затруднява най-много при изнасянето на урок?	%
липсва ми самочувствие	10,0
липсват ми увереност и авторитет	21,4
нищо не ме затруднява	11,8
мотивацията на учениците за участие в урок	41,9
липсват ми знания и практически умения	24,5
контролът върху учениците	34,7

Като студент, колкото повече уроци изнесеш, толкова по-уверен и подготвен ще бъдеш във възможностите си. Също така, това ще подпомогне да бъдат изчистени допуснатите грешки, неправилни подходи и стил на изказ и водене на урока. Студентите трябва да са активната част в тази дисциплина, като наблюдават, преподават и анализират всеки един урок. В тази връзка, попитахме дали те са изнасяли по-голям брой уроци от обявения необходим минимум за оценка. Резултатите, представени на таблица 10, показват, че 57,1% са отговорили отрицателно, като за тях може би не е важно да натрупат практически опит и знания, а само да покрият минималните изисквания за брой уроци. Явно за тях тази дисциплина е като останалите и важното тук е да изкарат положителна оценка, а не да се подготвят максимално добре чрез предоставената им реална практическа среда и упражняването на своите знания и умения, натрупани през периода на обучението си. 42,9% са посочили, че са изнасяли по-голям брой уроци, защото имат желание да подобрят практическите си умения. Макар че са покрили минимума за брой изнесени уроци, те преподават допълнително, когато останалите колеги от групата не желаят, или на мястото на някого, който не присъства и проваля урок, или в друг ден и час, предварително обсъден с учителя.

Таблица 10. Изнесени по-голям брой уроци

Изнасяли ли сте по-голям брой уроци от обявения необходим минимум за оценка?	%
не	57,1
да, защото имам желание да подобря практическите си умения	42,9

Анализирайки получените резултати от въпроса, представен на таблица 11: „Използвате ли разнообразни бегови, общоразвиващи упражнения и игри в подготвителната част на урока?“, 63,4% са посочили, че си служат с богат набор от упражнения. Те не провеждат еднотипни подготвителни части, като умело заменят упражнения според насочеността на темата и задачите на урока. По този начин се запазва интересът на учениците и те всеки път научават по някое ново упражнение или игра. 26,0% също използват разнообразие при планирането на подготвителната част, но го правят твърде рядко, може би при определени и подходящи уроци. Едни и същи упражнения и игри използват 10,6% от изследваните студенти. Каквато и да е темата и задачите на урока, за който и клас да е, тяхната подготвителна част остава непроменена. Тази еднотипност, разбира се, е напълно грешна, като се ограничава двигателната култура на учениците, не се спазва принципът на разнообразност. Едно и също упражнение или игра не е подходящо и за I, и за VII клас, също така не се осъществява пълноценно и целта на подготвителната част, чиято конкретна насоченост трябва да подготви учениците за предстоящото решаване на основните задачи и физическо натоварване.

Таблица 11. Използвани разнообразни средства
в подготвителната част на урока

Използвате ли разнообразни бегови, общоразвиващи упражнения и игри в подготвителната част на урока?	%
не, използвам едни и същи	10,6
да, служа си с богат набор от упражнения	63,4
да, но твърде рядко	26,0

Всеки бъдещ спортен педагог трябва да притежава и използва високо ниво на спортно-педагогическа терминология. Използват ли изследваните студенти такава терминология, разбираме от получените отговори на следващия въпрос. Положително са отговорили 46,9% (виж процентното съотношение на отговорите на таблица 12). Според тях те ясно, научно и разбираемо описват предвидените упражнения и игри в план-конспекта, както и задават терминологично правилно команди при провеждането на урока. 39,8% са посочили,

че опитват, но допускат съществени терминологични грешки, а 13,3% са заявили, че не използват спортно-педагогическа терминология. Точният терминологичен изказ и команди придават увереност при изнасянето на урок на студентите, бъдещи спортни педагози. Ето защо тя е един важен аспект от спортната подготовка на студентите. Нейното неовладяване и подценяване при изнасянето на урок би довело до понижаване на мотивацията за участие в урока на учениците, както и излишната загуба на време, при грешни, неясни и неточни команди.

Таблица 12. Използване на спортно-педагогическа терминология

Използвате ли спортно-педагогическа терминология при изнасянето на урока?	%
не	13,3
опитвам, но имам съществени терминологични пропуски	39,8
да	46,9

За някои от студентите планирането и написването на план-конспект се оказва доста трудоемка задача. Отделят твърде много време поради незнание как да структурират задачите, упражненията, игрите, кои упражнения са най-подходящи за съответния етап на обучение и други съществени пропуски. Следващият въпрос, представен на таблица 13, цели да провери дали изпитват трудности при написването на план-конспекти изследваните студенти. 44,7% са отговорили отрицателно, като според тях те се справят сравнително добре, без да допускат съществени грешки при планирането. 11,2% пък са отговорили положително. Те не могат да се справят със задачата да планират и напишат самостоятелно план-конспект. 44,1% са отговорили, че изпитаните трудности при написването на план-конспекти зависят от темата на урока. Както се анализира в предни въпроси от изследването, това, че част от студентите не притежават теоретична и практическа подготовка по определени задължителни области и спортове, рефлектира на планирането и написването на уроци с подобна насоченост. За да преодолеят тази трудност, една част от студентите преговарят учебния материал от учебници и методически ръководства с цел да компенсират пропуските и да напишат план-конспекта си,

Таблица 13. Трудности при написване на план-конспект

Изпитвате ли трудности при написването на план-конспекти?	%
да	11,2
не	44,7
зависи от темата на урока	44,1

а друга част използват готови план-конспекти от интернет сайтове, от свои колеги или от по-горен курс.

Последният зададен въпрос бе отворен, като попитахме изследваните студенти за мнение какво според тях може да се направи, за да се повиши качеството на задължителната учебна дисциплина „Текуща педагогическа практика“. Като цяло, голяма част от мненията и препоръките се припокриваха, затова ги групирахме в следния вид:

- точни и ясни критерии за планиране и написване на план-конспект; контрол и обективност при оценяването на изнесените уроци; критични добронамерени бележки и насоки от преподавателя;

- преподавателят или базовият учител да се включи активно в изготвянето на план-конспектите и практическото им изпълнение; ако е необходимо – провеждане на консултации с преподаватели, пряко свързани с тематичната насоченост на урока;

- да се изнасят повече уроци (по възможност във всеки клас) и да се съблюдават и анализират обстойно грешките на студентите;

- увеличаване на хорариума от часове по учебната дисциплина;

- студентите да изнасят с желание уроците си, а не само защото е задължително и за да получат оценка;

- уроците да се провеждат в различни училища и с различни класове, тъй като всяко училище си има своя специфична среда;

- засилване контрола над посещенията на студентите и задължително водене на записки и анализиране на урока;

- намеса на учителя, когато учениците не искат да участват активно в урока;

- по-добро познаване на методиката и терминологията;

- необходимост от внедряването на повече иновационни средства, методи и подходи.

Голяма част от промените зависят от желанието на студентите, мотивацията им за реализация – тоест те са хората, които трябва да променят миогледа си към тази дисциплина, като станат по-отговорни, по-дейни и уверени. Разбира се, че и преподавателят, водещ тази дисциплина, трябва да насърчава, мотивира и дава насоки с цел изграждане на студента като личност и спортен педагог.

След обстойното анализиране на всеки един зададен въпрос може да изведем няколко **извода**, касаещи подготовката на студентите по текуща педагогическа практика.

Установените пропуски при теоретичната и практическата подготовка на студентите затрудняват планирането и написването на план-конспект, както и провеждането на урока.

Поради неувереност в подготовката си студентите избягват да изнасят уроци по някои от задължителните области и спортове. Провеждат уроци с

тематична насоченост, в която се чувстват най-подготвени и уверени в собствените си знания.

Голяма част от изследваните студенти не са изцяло запознати с учебното съдържание и учебните програми, което рефлектира върху определянето на тема и формулирането на задачи на урока за съответния клас.

Средният брой изнесени уроци от студентите в рамките на учебната дисциплина е сравнително нисък.

Началният и гимназиалният етап на обучение затрудняват най-много студентите при изнасянето на уроци.

Редовното водене на записки при изнасянето на уроци от колеги не е от съществено значение за половината от изследваните студенти.

Твърде често изследваните студенти изготвят план-конспектите си с помощта на интернет сайтове, от свои колеги или от някои от по-горен курс.

Малко под половината от изследваните студенти изпитват затруднения при написването на графа „организационно-методически указания“ и посочването на подходящите видове методи, използвани от тях в урока.

Над половината от изследваните студенти не са изнасяли по-голям брой уроци от обявения необходим минимум за оценка.

Допускат се съществени терминологични грешки, неясни и неточни команди при строяване и престрояване, довеждащи до излишната загуба на време при изнасянето на уроци.

ЛИТЕРАТУРА

БОРИСОВ, Л., 2017. *Състояние и функциониране на системата за физическо възпитание в Република България*. София: Бolid-Инс. ISBN 978-954-394-225-1.

МИЛЕВА, Ел., 2018. Професионална подготовка по физическо възпитание и спорт на учителите в началния етап на основната образователна степен. *Спорт и наука*, LXII, No 3.

РУСЕВ, Р., 2000. *Теория на физическото възпитание*. Благоевград.

ТОМОВА, Д., СВ. ДИМИТРОВА, Е. НИКОЛОВА, 2010. Интерактивността при ръководството на познавателната дейност в учебния процес по физическо възпитание и спорт в СОУ, СН – *Актуални проблеми на физическата култура*. Изв. брой 4, част II.

KINOV, S., DOKOVA, N., 2018. Practical training of physical education and sports students in South-west university “Neofit Rilski”. воспитание / vospitanie. *Journal of educational sciences, theory and practice*, [s.l.], vol. 10, no. 14, pp. 26 – 29. ISSN 1857-8705. available at: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/vospitanie/article/view/2475>.

REFERENCES

- BORISOV, L., 2017. *Sastoyanie i funktsionirane na sistemata za fizicheskoto vazpitanie v Republika Bulgaria*. Sofia: Bolid-Ins. ISBN 978-954-394-225-1.
- MILEVA, El., 2018. Profesionalna podgotovka po fizicheskoto vazpitanie i sport na uchitelite v nachalnia etap na osnovnata obrazovatelna stepen. *Sport i nauka*, LXII, No 3.
- RUSEV, R., 2000. *Teoria na fizicheskoto vazpitanie*. Blagoevgrad.
- TOMOVA, D., SV. DIMITROVA, E. NIKOLOVA, 2010. Interaktivnostta pri rakovodstvoto na poznavatelnata deynost v uchebnia protses po fizicheskoto vazpitanie i sport v SOU, SN – *Aktualni problemi na fizicheskata kultura*, special no. 4, part II.
- KINOV, S., DOKOVA, N., 2018. Practical training of physical education and sports students in South-west university “Neofit Rilski”. воспитание / vospitanie. *Journal of educational sciences, theory and practice*, [s.l.], vol. 10, no. 14, pp. 26 – 29. ISSN 1857-8705. available at: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/vospitanie/article/view/2475>.

STUDY OF THE TRAINING OF STUDENTS, FUTURE SPORTS TEACHERS

Abstract. In this report we present a sample of research directly related to the education of students, future sports educators. The research method uses a survey containing 16 questions. The research contingent contains students studying in the 4th year, or already completed their training for physical education and sports teachers at Bulgarian universities. The topics covered are specifically related to theoretical and practical preparation, knowledge of study content, preparation of outline plans and delivery of lessons. As part of the research output, we find that prospective sports educators have difficulties in developing outline plans and delivering lessons for certain sports.

Keywords: practical training; student sports pedagogues; educational content; plan-summaries; lessons in physical education and sports

✉ **Dr. Yanko Rumenov, Assist. Prof.**

ORCID iD: 0000-0003-4404-3160

“Neofit Rilski” South-West University

Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: nkor@swu.bg